

Hva skjer med pengene i Elverum?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Elverums økonomi fant. Og Elverum har en krevende situasjon: en kommune som allerede driver svært nøkternt, men som har høy gjeld, en nær tom sparekonto, og som staten følger med på.

~2,2 mrd.

så mye lån har kommunen — nesten like mye som en hel årsinntekt. En av de mest gjeldstyngede kommunene

1,6 mill.

så lite var det igjen på sparekontoen etter 2024 — nesten tom, ned fra 90 millioner året før

Nr. 55

Elverum er en av landets aller mest nøkterne kommuner — den bruker allerede mindre enn de fleste

Tenk på kommunen som en husholdning: Elverum «tjener» greit — skatt (også eiendomsskatt) og overføringer fra staten. Men familien har tatt opp et stort lån, omtrent like stort som en hel årsinntekt, og renteregningen har vokst kraftig. Verre: sparekontoen ble nesten tømt i 2024 for å få endene til å møtes, så det er nesten ingen reserve igjen hvis noe uventet skjer. Og i motsetning til noen rike nabokommuner finnes det **ingen arv eller formue** å falle tilbake på. Familien er allerede svært nøktern — den kan ikke spare ved å kutte i «luksus», for den har ikke noe. Skal den spare mer, må den endre selve måten den lever på.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og en stor ekstern gjennomgang fra 2025). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Elverum bruker mindre enn forventet på de fleste tjenester — men mer på barnevern og skole

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Elverums faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Barnevern	36 mill. mer	Elverums dyreste «unntak» — høy bemanning og dyre plasseringer. Les neste side
Grunnskole	22 mill. mer	Over forventet, og økende — henger sammen med at det blir færre elever
Sosialhjelp m.m.	7 mill. mer	Litt over forventet, drevet av levkår og varighet
Administrasjon («byråkratiet»)	10 mill. mindre	Under forventet
Barnehage	10 mill. mindre	Under forventet — høy dekning, nøktern drift
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	11 mill. mindre	Under forventet — delvis for lav bemanning i forebygging
Eldreomsorg og hjemmetjenester	26 mill. mindre	Ser nøkternt ut samlet — men skjuler en dyr sykehjemsstruktur

Det viktige å forstå: Elverum bruker allerede mindre enn forventet på de fleste tjenester. En stor ekstern gjennomgang i 2025 viste at Elverum er **en av landets aller mest nøkterne kommuner** — den bruker rundt 52 millioner mindre enn snittet i gruppen av lignende kommuner. Det betyr at det *ikke* finnes et «sløsefett» å kutte i. Skal kommunen spare mer, må den endre selve strukturen — for eksempel skoler og sykehjem.

To områder skiller seg ut ved å koste **mer** enn forventet: barnevern og grunnskole. Skolen ligger over fordi elevtallet faller raskere enn kommunen rekker å tilpasse kostnadene — derfor snakkes det mye om skolestruktur. Barnevernet er den største og mest sammensatte saken, og den tar vi på neste side.

Hvorfor koster barnevernet mer enn forventet — og hva er problemet?

Barnevern er det området der Elverum bruker klart mest *over* det forventede: rundt 36 millioner kroner mer i året. Det er to grunner til det.

- **Flere ansatte enn snittet.** Elverum har 6,2 barnevernsansatte per 1000 barn og unge, mot et landssnitt på 5,8. Tjenesten er altså høyere bemannet enn vanlig.
- **Dyre plasseringer.** Når et barn må plasseres utenfor hjemmet, koster det Elverum rundt 1,5 millioner kroner per barn — nesten dobbelt så mye som de 0,8 millionene lignende kommuner bruker. Kommuner som Ullensaker, Lørenskog og Kongsberg driver barnevernet rundt 30 millioner billigere.

Kort sagt: Det ser ut til å finnes et reelt potensial for å drive barnevernet rimeligere — først og fremst gjennom bemanning og måten barn plasseres på. Men dette er et område der man må være forsiktig: tallene for hva barnevern «bør» koste er usikre, og det handler om sårbare barn. Å spare her er ikke det samme som å fjerne sløsing — det krever at kvaliteten holdes oppe.

Et alvorlig varsko fra staten: I 2022 førte Statsforvalteren tilsyn med barnevernet i Elverum og fant et **lovbrudd**: kommunen hadde ikke et godt nok system for å følge opp barn som bor i fosterhjem. I 4 av 10 barn var ikke engang minimumskravet til besøk oppfylt. Dette betyr at barnevernet, selv om det koster mye, samtidig har vært under press og ikke alltid har klart å gi barna den oppfølgingen de har krav på. Med andre ord: «dyrt» betyr ikke automatisk «godt».

Det viktige skillet er altså mellom **kostnad** og **kvalitet**. Kommunen kan og bør se på om barnevernet kan drives rimeligere, men ikke ved å kutte i den lovpålagte oppfølgingen av barna — tvert imot, den oppfølgingen var allerede for dårlig. Sparing og forsvarlig hjelp må gå hånd i hånd.

Høy gjeld, tom sparekonto — og ingen reserve å falle tilbake på

~2,2 mrd.

kommunens lån — nesten en hel årsinntekt. Renteregningen har vokst kraftig de siste årene

1,6 mill.

igjen på sparekontoen etter 2024, ned fra 90 millioner. Nesten ingen reserve

0,6 %

årets overskudd — så vidt i pluss, men under det nivået staten anbefaler

Her er den ærlige historien. Elverum er ikke fattig — kommunen har eiendomsskatt og andre inntekter. Men økonomien er stram fordi **gjelden er høy og sparekontoen er nesten tom.**

Hva som tømte sparekontoen

I 2024 fikk Elverum sitt eneste virkelig dårlige år: regnskapet gikk i minus. To ting dro det ned. For det første måtte kommunen betale tilbake rundt 34 millioner kroner i eiendomsskatt som var krevd inn feil. For det andre brukte den nesten 56 millioner ekstra på å dekke økt aktivitet. Begge deler ble tatt rett fra sparekontoen — som dermed falt fra rundt 90 millioner til bare 1,6 millioner. Nå er det altså **nesten ingen buffer igjen** hvis et nytt dårlig år kommer.

Ingen arvefond å lene seg på

Noen rike norske kommuner har et stort «arvefond» fra salg av for eksempel kraftaksjer, som de kan bruke når det butter. **Elverum har ingen slik formue.** Hele økonomien hviler på den løpende driften mot en høy gjeld. Det gjør kommunen ekstra sårbar: det finnes ikke noe sikkerhetsnett under.

Staten følger med: Statsforvalteren har gitt Elverum ekstra penger for å hjelpe omstillingen, men har samtidig sagt klart fra at den er «bekymret for at nødvendige tiltak ikke iverksettes raskt nok». Det er et tydelig signal om at kommunen må gjøre reelle, varige grep — ikke bare kortsiktige lappverk. Kommunen klarte heller ikke å spare de 40 millionene den hadde satt seg som mål for 2026.

Hvorfor kutt likevel er vanskelig: Siden Elverum allerede er blant landets mest nøkterne kommuner, finnes det ikke noe «fett» å skjære bort. De reelle innsparingene må komme fra **struktur** — for eksempel å legge ned eller slå sammen skoler (det blir færre elever), og å vri eldreomsorgen fra dyre sykehjemsplasser mot mer hjemmebasert hjelp. Begge deler er omstridte valg som berører folk direkte, men det er der de store pengene ligger.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 hadde Elverum så vidt et lite overskudd (pluss 0,6 %) — men under nivået staten anbefaler. I 2024 var det minus.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Elverum: rundt 0 % — den ble nesten tømt i 2024 (fra 90,6 til 1,6 millioner kroner). Målet er 4 %.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Elverums gjeld er rundt 2,2 milliarder kroner — nesten like mye som en hel årsinntekt. Det er høyt, og renteregningen har vokst kraftig de siste årene.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Elverum rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at kommunen driver det meste under forventet, men barnevern og skole over.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan kreve inn på eiendommer. Elverum **har** denne skatten (rundt 685 millioner kroner i året). Problemet er altså ikke manglende inntekt, men høy gjeld og høyt driftsnivå.

Omstilling

Når en kommune må endre måten den driver på for å få økonomien i balanse. Elverums omstilling følges av staten (Statsforvalteren), som har gitt ekstra penger, men også uttrykt bekymring for at det går for sakte.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Elverums egne årsrapporter og budsjetter, statlige tilsyn og en stor ekstern gjennomgang fra 2025 (Agenda Kaupang). Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Og når barnevern koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing, men at det kan finnes rom for å drive rimeligere — uten å svekke den hjelpen sårbare barn har krav på. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at noen må si hva som skal betale for hva.